

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Caput IV. De ultimo impedimento dirimente scilicet, de clandestinitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

CAPUT IV.

*De ultimo impedimento dirimente scilicet
de clandestinitate.*

Impedimentum clandestinitatis consistit in defectu assistentiæ Parochi, & aliorum duorum testium ad contractum matrimonialem de presenti; sancta Synodus Tridentina impedimentum hoc sessione vigesima quarta capite primo verbis istis introduxit: *Qui aliter, quam præsentente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parocho seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabilis reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsentis decreto irritos facit, & annullat.*

Matrimonia igitur clandestina in iis locis, ubi concilium præfatum fuit promulgatum, omnino invalida sunt; decrevit enim eadem Synodus citata mox sessione canone *imo.* ut hoc suum decretum vim fortiatum a die promulgationis in quavis Parochia: Concilium autem conclusum, ac confirmatum fuit die 26. Januarii anno 1564. ex quo consequitur matrimonia clandestina in illis locis valida esse, quæ jam ante illum annum a fide Catholica defecerant, & promulgationem Concilii excluferant (a).

(a) Talia loca sunt *Anglia, Suecia, Dania, Saxonia, Brandenburgia, Hassia, Hannoverana, Pomerania.*

Non obstante autem legitima legis Tridentinae promulgatione matrimonium clandestinum a persona catholica contractum est validum in eo loco, ubi observantia concilii sine periculo gravis damni aut temporalis, aut spiritualis in praxim deduci nequit; nec enim aliae leges Ecclesiasticae cum periculo gravis damni obligant, nisi detur specialis ratio urgendi legem etiam cum tali periculo ob bonum publicum: hanc opinionem Theologorum nonnulli ex declaratione quadam Gregorii XIII. & Clementis VIII. item ex sententia Congreg. Cardinal. anno 1603. emanata colligunt (a).

Non

merana. Econtra promulgatum fuit Concilium non solum in Italia, Hispania, Lusitania, Polonia, Austria, Bavaria & aliis locis Catholicis, sed teste Cabassutio etiam in Gallia anno 1602. & nunc per Em. Cardinalem Colonitsch etiam in Hungaria. De Belgio, quod a fide vera primum anno 1570. defecit circa promulgationem Concilii dubium decidit Benedictus XIV. per Decretum Matrimonia. 4. Novemb. anno 1741. editum, quo declaravit matrimonia ibidem contracta esse valida, etiam non servata Tridentini lege, eaque deinceps contrahenda esse valida, sive fiant ab haereticis, sive, quod graviter illicitum est, ab haeretico conjuge & Catholica uxore.

(a) Ex observantia legis Tridentinae moraliter impossibili propter gravia damna exinde emergentia Canonistae moderni deducunt, matrimonia Accatholicorum coram suo Praedicatorum celebrata in terris germaniae esse valida; extendunt etiam ad has regiones Bullam Benedicti XIV. pro Belgio datam, eoquod eadem rationes pro Germanis

Non minus valet matrimonium clandestine contractum a sponsis Catholicis, quæ se ante in ejusmodi regiones, ubi promulgatio Tridentini non est facta, domicilium ibi, vel quod domicilium figendi receperunt; tales enim non agunt in fraudem legis: imo ab *Urbano VIII.* anno 1627. in una Colonienſi die 14. Aprilis data: *Exponi nobis*: sic fuit declaratum. Aliud est si id genus personæ in tales regiones ex hoc precise motivo se conferant, ut ibidem clandestine contrahant: sic enim manifeste in fraudem legis agunt (a).

Ut impedimentum hoc in vero sensu suo et satius intelligatur, tria potissimum bene advertenda sunt, quinam nempe nomine Parochi veniant, quid ex parte Parochi ad condignam matrimonii assistentiam requiratur, & quid ex parte testium, ut valide matrimonium celebretur, exigatur. Quoad *primum* nomine Parochi, cuius præsentiam Tridentinum præscribit, veniunt
1. Episcopus, Vicarius Generalis, & Capitulum Cathedrali sede vacante in propria diocesi

2. Ab

militare ipsis videantur: ex praxi Ecclesiæ constat, tales conjugatos, si ad veram fidem convertantur, ad renovandum coram Parochia Catholico consensum matrimonialem non obstringi.

(a) Plures de hoc casu Cardinalium declarationes Benedictus XIV. *Notificatione*, seu *Institutione Ecclesiastica* 33. allegat. *La Croix* l. 6. p. 3. n. 712. & *Lunigius* in *Spicilegio Ecclesiastico* memoratum Urbani VIII. Decretum sincere referunt.

2. Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes in suo territorio, & legati Apostolici in sua provincia. 3. Vicarii curam animarum loco Rectoris Principalis vel Parochi exercentes, sive deini sint temporanei, sive perpetui. 4. Cooperatorum per modum Vicarii generaliter curæ animarum in aliqua Paroecia destinati, qui munus Parochiale in omnibus, quibus illud locum habet, obeunt; perinde enim est, sive expressam, sive tacitam a Parocho delegationem habeant. Matrimonii Vagorum valide assistit quilibet Parochus, in cujus Parochia actu morantur: vagi enim, prout dicitur in Tractatu de legibus, subjiuntur legibus locorum, in quibus morantur. Ut autem Parochi ejusmodi matrimoniis etiam licite assistant, Ordinarii ad hoc licentia indigent; ita expresse Tridentina Synodus Sess. 24. c. 7. his verbis mandavit: *Parochis autem præcipit, ne illorum (scilicet vagorum) matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Tunc vero contrahentes duntaxat pro Vagis habendi sunt, quando ambo sunt Vagi: si etenim una tantum pars vaga sit, & altera pars quasi domicilium habeat, necessarium est, ut ob individuam vitæ societatem una pars alteram sequatur (a).

Quoad

(a) Parochus proprius militum est Curio Castrensis ad exercendam eorum curam specialiter deputatus: dubiis circa eorum matrimonia nunc optime provisum est per consuetudinem Principum Catholicorum, qui ex indulto summi Pontificis

Quoad *secundum* ex parte Parochi, ut matrimonium valide assistat, sequentes conditiones requiruntur. 1. Ut sit proprius Parochus saltem unius contrahentium, videlicet vel sponsi, vel sponsæ. 2. Ut sit unius contrahentium Parochus ratione domicilii vel saltem quasi domicilii; non autem præcise ratione originis: in communiter Theologi sentiunt.

Attamen longe plura sunt, quæ ex parte Parochi ad valorem matrimonii non exiguntur. *1mo.* Non exigitur, ut intra fines suæ Parochiæ matrimonium assistat: hæc siquidem assistentia Jurisdictionis non contentiosæ, sed voluntaria actus est, quæ ubique terrarum iudice etiam non requisito exerceri potest. *2do.* Ad valorem matrimonii sufficit, licet vel violenter, vel dolo inductus assistere compellatur: adhuc enim proprii Parochi vera præsentia habetur. *3tio.* Non requiritur, ut sit Sacerdos: satis enim est, si sit verus & proprius Parochus; quinimo validum subsisteret matrimonium, etsi non foret verus Parochus, dummodo concurrente titulo saltem colorato ex communi errore pro vero Parochia habeatur: alias quandoque fidelibus vix satis provisum esset. *4to.* Non obstat, si sit excommunicatus, suspensus, vel irregularis: quia non obstantibus hisce pœnis verus manet Parochus, nec ante actualem depositionem Parochiale Beneficium amittit. *5to.* Denique valor matrimonii non tollitur.

---

supremum quemdam Curionem Castrensem Jurisdictione quasi Episcopali in reliquos Curiones constitutum designare sapientissime consueverunt.

litur, quamvis Parocho specialiter ab Episcopo interdictum sit, ne contractui matrimoniali assistat: hæc enim omnia faciunt quidem, ut assistentia matrimonii illicita fiat, non tamen, quod invalida sit.

Quoad *tertium* demum, ut valide matrimonium ineat, ex parte testium sequentes conditiones requiruntur. *Prima* est, ut ad minimum duo vel tres sint. *Secunda*, ut testes idonei sint, hoc est, sufficienti rationis sanæ discretione præditi ad recte testificandum de eo, quod agitur. *Tertia*, ut sint moraliter præsentis, id est, ut ad contrahentium dicta, ac facta animum advertant. *Quarta* Licet ad validitatem matrimonii non requiratur, ut testes sint *specialiter rogati*, graviter nihilominus Parochi peccare censentur, nisi testes specialiter rogatos adhibeant; intentio siquidem Tridentini, ubi exigit duos, vel tres testes, non ad confusam hominum quorumvis multitudinem fertur, sed eos solum respicit, qui in omnem eventum de contracto matrimonio legitimum testimonium exhibere possint: repugnare autem intentioni Oecumenicæ Synodi in re tam seria sine justa causa, & cum periculo frustrandi finem concilii, magna esse temeritas videtur (a).

Expo-

(a) Quod concernit pœnas, quas incurrunt tam illi, qui clandestine contrahunt, quam etiam ipsi Parochi, qui matrimonio clandestino assistunt, imprimis hoc modo contrahentes ab Episcopo pœna arbitraria puniendi sunt; dein Parochi salu-

Exposito nunc genuino hujus impedimenti sensu ad ipsa nunc matrimonia clandestina breviter discutienda progredimur. Clandestina matrimonia duplicis sunt generis: quaedam tam secreto & abscondite contrahuntur, ut nullus ad testis; alia coram testibus quidem fiunt, sed absque solemnitatibus a jure & ab Ecclesia requisitis. Prima proprie sunt clandestina; secunda minus proprie, quia personis aliquibus sunt cognita.

Utraque semper damnavit Ecclesia, sed illa praecipue, quibus nullus testis intervenit; quia cum haec in foro Ecclesiae nullo pacto probari queant, innumera hinc scandala oriri possunt. Cum enim inordinatus amor hujusmodi matrimonia plerumque suadeat, saepe evenit, ut irae conjuges sibi que invicem aversi datam fidem revocent, & nova ineant conjugia; vel si abeuntem conjugem alter retinere velit, non potest hic probare verum inter se adesse matrimonium. In primo casu, qui a se invicem discedunt, ut novum alibi matrimonium ineant, in perpetuo adulterio vivunt, & illegitimos filios gignunt: si vero maritus, qui clandestinum antea matrimonium contraxit, postquam aliam uxorem duxit, facti poenitens ad primam tamquam legitimam

berrima hoc Concilii Oecumenici statuta infringere ausi; vel alienos Parochianos sine licentia proprii illorum Parochi conjungere praesumentes, ipso jure tamdiu suspensi sunt, donec ab Ordinario alterius Parochi absolvantur: sic expresse Tridentinum Sess. 24. c. 1. statuit.

Ecclesiæ judicio reverti velit, id exequi nequit, cum primum matrimonium idoneis testibus probare non possit; sed cum secunda conjuge ecclesiastico judicio vivere cogitur, cui secundæ conjugii conjugale debitum reddens semper adulterium committit.

Utriusque generis clandestina Tridentinum Concilium damnavit. Nam quoad ipsa etiam secundi generis matrimonia, testes, coram quibus fiunt, mori possunt, aut corrumpi; unde memorata jam scandala oriri possunt. Secundo cum matrimonium sit Ecclesiæ Sacramentum, postulat religio ut ab Ecclesiæ ministris celebretur, ecclesiastica forma, & cæremoniis. Tertio denunciationibus ante matrimonium factis, plura matrimonia fieri impediuntur in vetitis consanguinitatis gradibus.

Igitur post Tridentini Concilii decretum utriusque generis clandestina matrimonia sunt nulla, quæ valida, prius erant juxta Romæ Ecclesiæ consuetudinem. Id ex antiquis Canonibus probatur, quos affert Gratianus. Lateranense Concilium ita matrimonia clandestina prohibet, ut eadem nulla esse non declaret, at post Tridentinum Concilium an nulla revera sint dubitare est nefas. Sufficit ut illud Decretum in iis diocæsis publicatum fuerit, ubi hujusmodi matrimonia fiunt.

Parochi præsentia ea esse debet, ut ipse Ecclesiam repræsentet, vel dum Sacramentum administrat, cujus est Minister, vel saltem necessarius testis consensus, quem contrahentes sibi in-

vicem præstant. Si esset furiosus, vel ebrius, aut dormiens, matrimonium coram ipso celebratum esset nullum; non enim tunc censetur adesse, quando aptus Minister vel testis esse non potest.

Præsentia utriusque Parochi, viri nempe & mulieris non est necessaria: sufficit, si adit alteruter; Parochus viri in ejusdem parochia, Parochus mulieris in parochia ipsius; sicut sacra Congregatio declaravit sub Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII.

Si Parochus extra parochiæ suæ limites sine Episcopi facultate sponfos in matrimonium conjungeret, peccaret quidem Ecclesiæ legem violans; attamen matrimonium esset validum; quemadmodum si Parochus subditos suos extra parochiæ fines absolvat, absolutio est valida.

Parochi testiumque præsentia non est necessaria, quando a conjugibus novus est præstandus consensus, quia ob occultum aliquod impedimentum invalide prius contraxerunt; sed sufficit præsentia Presbyteri, ad quem dispensatio missa est exequenda. Sic declaravit Pius V. Pontifex, ut refert Doctor Navarrus.

Si sponsi coram alieno Parocho matrimonium contrahant, quia proprius eorum Parochus est hæreticus notorius, aut fugit, aut laet, aut obiit; nullum esset hoc matrimonium, nisi alienus Parochus de licentia Episcopi eidem matrimonium assisteret.

Quand

Quando matrimonium pravia nulla denunciatione contrahitur, peccat Parochus eidem assistens, peccant & contrahentes, nisi Episcopi adsit dispensatio. Facile etiam evenire potest ut matrimonium ob occultum aliquod impedimentum sit invalidum, quando ex levi qualibet causa denunciationum dispensatio petitur; & obtinetur: satius propterea esset, si fideles Ecclesie leges exacte servarent; nec ex ambitione, ut se a populo fecernant, aut ex impatientia, vel ex cupiditate, ut eidem citius indulgeant, dispensationes has peterent.

Eum in finem eum sacra Synodus scopum sibi præfixum circa matrimonia clandestina plene assequi desideret, etiam de novo publicas proclamationes in matrimoniis ineundis fieri præcipit; sic enim Sess. 24. c. 1. decernit: *Cum sacra Synodus gravia mala perpendat, quæ ex clandestinis conjugis ortum habent, idcirco S. Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo præcipit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnias publice denunciatur, inter quos matrimonium contrahendum sit, quibus denunciationibus factis si nullum legitimum interponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesie procedatur. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel una tantum fiat, vel saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur; deinde*

inde

inde ante illius consummationem denunciations in Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsint impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denunciations remittantur, quod illius prudentiæ & judicio sacra Synodus relinquit.

Ex hac Tridentini doctrina plura sponuntur corollaria. 1. Denunciations hujusmodi sub præcepto gravi obligare, ita, ut graviter peccet, qui illas sine Episcopi licentia omittit: istud enim præceptum materiam ex se gravem concernit. 2. Parochum graviter peccare, qui unam vel alteram ex tribus denunciationibus sine omni causa omittit: quia legem concilii transgreditur in materia, quam securitas boni publici ex trina denunciatione intenti sub gravi præcipi exigit. 3. Item eundem graviter peccare, si absque gravi causa tribus non festivis diebus denunciations instituat: quia praxis hæc intentioni Ecclesiæ, & fini generali ab ipsa intento, videlicet morali diligentia quoad investiganda matrimonii impedimenta ab Ecclesia præscripta graviter repugnat. 4. Non minus Parochum graviter peccare, qui vel absque expressa Ordinarii dispensatione, vel extra casum necessitatis proclamationes hæc post matrimonium contractum differt: quia lex Concilii Oecumenici mutari nequit, sed tantum pro casu particulari extraordinario propter grave motivum urgentis veræ necessitatis dispensari (a).

Et

(a) Pluribus malis ex denunciationum neglecta originandis Decreta synodalia dioceseos Augustanae sapienter

Ex allato Concilii textu bene quidem deducitur, Episcopum, aut ejus Vicarium generalem in his denunciationibus accedente justa causa posse dispensare (a) hanc autem potestatem S. Synodus Parochis nequaquam concedit, sed ad summum Episcopiam aliquam relinquit pro casu necessitatis extraordinario, ubi dispensatio expectari nequit. Causæ porro ad licitam dispensationem omnes ad hanc generalem causam requiruntur, scilicet, si verum periculum gravis damni appareat, quod ex denunciationibus sponso, vel sponsæ obveniret, nisi denunciationes vel ex toto, vel ex parte omittantur.

Ut vero cunctis fraudibus ac dolis omnis via occludatur, requiritur, ut proclamationes in utriusque contrahentis parochia fiant; sic præscribitur in *Synodo Coloniensi* anno 1662. c. 2. §. 5. his verbis: *Si matrimonium contracturi sint diversarum parochiarum, in utraque fiant pro-*

sapientissime præcaverunt; in his enim part. 2. c. 10. n. 13. sic legitur: *Parochi diligenter examinent, an inter contrahentes ullum impedimentum intercedat.*

(a) Benedictus XIV. in Bulla: *Satis vobis.* anno 1741. 17. Novemb. edita Episcopos ita adhortatur: *Periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliore ad remittendum publicationes, a quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari: licet enim Episcopo relictum sit omnimode super denunciationibus dispensare, hæc tamen facilitas non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur artis prudentiæ, discretique arbitrii legibus.*

proclamationes; nec ante Parochus unius ad matrimonii solemnem actum, nisi habito ab altero Parocho testimonio, quod præscriptæ proclamationes in sua parochia legitime factæ fuerint, et de nullo constet impedimento, procedat. Ita patet Gregorius XIII. declaravit.

Si itaque denunciationes juxta præscriptam Tridentini instituantur, & ex illis, qui eas percipiunt, quidam reperitur, qui alicujus inter sponsos latentis impedimenti conscius sit, sub gravi talem defectum Parocho manifestari tenetur, sive sciatur a sponso, sive ab iis ignoretur: ita enim non solum reverentia Sacramento debita, & obligatio naturalis impedienti peccatum proximi, sed & grave onus præcepti Ecclesiæ obediendi postulat. Nihilominus, si ab uno sponso ignoretur, charitatis ordo exigit, ut non statim Parocho, sed prius parti ignoranti manifestetur; si dein spes fructus non affulgeat, parentibus sponso revelandum, quod si neque hac via malo medela pareat, Parocho intimandum erit, non obstante, quod vel secreto naturali, vel etiam juramento secreti servandi tale impedimentum sciatur, eoque hujusmodi secreta vel juramenta in casu proposito essent vincula iniquitatis, subruerentque bonum commune, quod necessario exigit, ne matrimonia invalide contrahantur.

Ast enimvero quid, si sciens impedimentum sibi vel suis ex revelatione grave malum imminere prudenter timeret? in hoc arduo casu nonnulli hanc tradunt regulam, quod, si ex metu

festatione impedimenti aut grave scandalum, aut grave damnum vel revelanti vel alteri innocenti obveniat, obligatio revelandi cesser: quia (ut dicunt isti Auctores) nec lex charitatis, nec reverentia Sacramenti, nec præceptum Ecclesiæ cum gravamine tanto obligant. Contrarium sentiunt, si sponsi ipsi simile impedimentum sciant; tunc enim vel a matrimonio ineundo desistere, vel dispensationem petere tenerentur, licet ex revelatione infamia sequatur: quia, cum ita contrahere lethale peccatum sit, utique ab hoc perpetrando desistere omni modo obstricti essent.

CAPUT V.

De impedimentis impedientibus.

Expositis iis, quæ ad sufficientem notitiam impedimentorum dirimentium pertinent, nunc etiam ea, quæ de impedimentis impedientibus scitu necessaria sunt, paucis pertractantur. Prævie autem circa quævis impedimenta, seu illa matrimonium dirimant, seu duntaxat impediant, observandum venit, quod nulla ignorantia, etiam invincibilis ab utriusque generis impedimentis incurrendis quempiam excuset: impedimenta siquidem a jure Ecclesiastico non præcise in pœnam statuuntur, sed ex eo potissimum fine, ut homines ab illis actionibus, quibus impedimentum aliquod affigitur, magis absterreantur (a).
Impe-

(a) Benedictus XIV. cum adhuc Bononiensem Archiepiscopatum moderaretur, universis, qui in sua